

РЕЦЕНЗІЯ

доктора філософських наук, професора

Троїцької Тамари Серафимівни

на дисертацію Дем'яненка Анатолія Миколайовича на тему

«Організаційно-педагогічні умови правового виховання підлітків у

громадських об'єднаннях», представлену на здобуття наукового ступеня

доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки

Набуття аспірантом компетентностей зі спеціальності, філософського, загальнонаукового світогляду, універсальних навичок науковця та трансверсальних компетентностей і soft skills дійшло до яскравої презентації у кваліфікаційній роботі:

а/ чітко визначено актуальність, тему, об'єкт і предмет дослідження, його структуру та інструментарій;

б/ у предметній галузі освіти і педагогіки схарактеризовано та розкрито тенденції розвитку суперечливого процесу правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях, які репрезентовані як різноманітні конструкції та версії субсистем правового виховання, що не є формалізованими;

в/ сформовано нове знання щодо підсилення цього процесу організаційно-педагогічним супроводом, який має забезпечувати високу результативність стратегій і тактик формування правової культури підлітків у громадських об'єднаннях, до яких останнім часом активно залучаються молодь і підлітки;

г/ ретельно проаналізовано наукові публікації та накопичений досвід правового виховання особистості, зокрема впливу громадських об'єднань на світогляд, емоції, почуття, що зрушують поведінку підлітків.

Характеристика роботи у такий спосіб надає можливість стверджувати не стільки те, що представлена ґрунтовна наукова праця, скільки те, що ми маємо справу з народженням нового вченого-дослідника, який володіє методологією наукового пошуку та філософською концептуалізацією явищ і

процесів світу. Підтвердженням цього слід вважати вражаючий обсяг проаналізованого емпіричного матеріалу, теоретичне і практичне значення дослідження, що розгортають нове знання та потенціал його перетворюючої дії.

Дослідження, що виконано у найкращих наукових традиціях, не потребує констатації певних зауважень, але вимагає побажань та уточнень деяких позицій, щоб очевидна наукова новизна була більш виразнішою та прозорою для інноваційного впровадження:

1. Проблематизація дослідження, будучи ґрунтовною, актуалізованою через аналіз суперечностей, формує авторську методологічну позицію та нормативні уявлення щодо пошукової діяльності, в якій дослідницькі підходи та епістемологічні процедури фокусуються навколо процесу правового виховання особистості у громадських об'єднаннях. Це можна визнати цілком логічним, адже методологічне міркування має стосуватися об'єктної площини. Більш того, мені особисто імponує ракурс дослідження, спрямований на філософсько-освітній, соціально-педагогічний вектор перетворень. Але, щоб підсилення практик правового виховання у громадських об'єднаннях організаційно-педагогічними умовами не поставало дещо «позапредметним, доцільно визначення їх сутності перенести у перший розділ у повному обсязі.

2. Достатньо коректно сформульовані об'єкт, предмет дослідження, теоретико-методологічна база і навіть мета та завдання дослідження, якщо на перше місце у дослідницькій площині поставити правове виховання, а не організаційно-педагогічні умови правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях. У такому контексті багато уваги, цілком логічно, приділяється структурі правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях, урахуванню вікових особливостей підлітків, застосуванню ідей та концепцій філософії правового виховання, правової педагогіки. Концептуально логічною постає розуміння структури правової вихованості підлітків у громадських об'єднаннях, що розглядається як цілісна

компонентна система когнітивного, ціннісно-мотиваційного, поведінкового компонентів. У той же час саме ця система потребує суттєвого контекстуального, комплементарного (підсилюючого) фактору ефективності організаційно-педагогічних умов. Мова йде про те, що сьогодні процес навчання і виховання відбувається не стільки у когнітивній площині, скільки у комунікативно-діалогічній та в інтеракції, як у неперервному діалозі. Невипадково у структурі організаційно-педагогічних умов правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях, що відображено і в загальних висновках (с.187) та у Вашій експериментальній частині дослідження організація взаємодії і спілкування, як засобу підвищення рівня правової вихованості підлітків, посідає перше місце. Тому є необхідність обґрунтувати цю зміну як певний впливовий чинник системи організаційно-педагогічних умов.

3. Практичне значення дослідження у роботі представлено набагато потужніше, ніж у презентації новизни, адже для громадських право виховних, особливо інноваційних, практик потрібні не тільки суто «практичні матеріали», а й методологічні, стратегічні, концептуальні розробки функціонального спрямування перетворюючих дій.

4. Є певні стилістичні неточності, неточності у дефініціях, зокрема поняття «правова вихованість підлітка у громадських об'єднаннях» схарактеризована як результат процесу правового виховання (як цілеспрямованого, так і природного), що порушує логічний закон тотожності, адже виховання є процесом цілеспрямованим. Тому можна те, що у дужках, зняти і буде логічно.

Саме так буде «працювати» формула: якщо поняття відповідає об'єкту, то це є істина, а якщо об'єкт відповідає поняттю, то це є ідеал.

Однак висловлені зауваження не знижують загальної наукової цінності та практичної значущості виконаного дослідження. Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, що містить нові науково

обґрунтовані результати, які мають важливе значення для виконання відповідних завдань морального виховання в Україні.

Отже, на підставі здійсненої експертизи поданих здобувачем документів (дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць), можливо зробити висновок про те, що кваліфікаційна робота (дисертація) Анатолія Миколайовича Дем'яненка на тему «Організаційно-педагогічні умови правового виховання підлітків у громадських об'єднаннях» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має як теоретичне, так і практичне значення.

Вважаємо, що робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» та інструктивних документів Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора філософії. З огляду на актуальність, наукову новизну, обґрунтованість і вірогідність одержаних результатів дисертація може бути рекомендована до розгляду у спеціалізованій Вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор філософських наук, професор
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Т. С. Троїцька

27.09.2021

Підпис Засвідчую

Начальник відділу кадрів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького